

NOTA DE FUNDAMENTARE
la proiectul de Hotărâre a Guvernului
cu privire la aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă
din Republica Moldova pentru anii 2027-2030

1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ
Proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2027-2030 este elaborat de către Ministerul Educației și Cercetării în cooperare cu autoritățile administrației publice centrale competente, cu suportul UNICEF Moldova.
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ
2.1. Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ
Proiectul hotărârii Guvernului a fost elaborat în conformitate cu angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova în domeniul drepturilor omului, combaterii discriminării și promovării incluziunii sociale a persoanelor aparținând minorităților naționale, în special: • Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale; • Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială • Convenția internațională cu privire la drepturile copilului; • Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă; • Cadrul strategic al Uniunii Europene pentru egalitate, incluziune și participare a romilor pentru perioada 2020-2030; • Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD), în special ODD 4 – Educație de calitate și ODD 10 – Reducerea inegalităților. La nivel național, inițiativa se întemeiază pe prevederile stabilite în: • Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” aprobat prin Legea nr. 315/2022 – Obiectivele 3 și 4 privind dezvoltarea capitalului uman, incluziunea socială și consolidarea identității civice; • Strategia de dezvoltare „Educația 2030” aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 114/2023, în special Obiectivul general 5 referitor la crearea unor medii de învățare eficiente, sigure și incluzive; • Programul de guvernare „Moldova prosperă, sigură, europeană”. În context, Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2027-2030, derivă din angajamentele asumate în cadrul procesului de aliniere la acquis-ul Uniunii Europene, fiind elaborat în temeiul Hotărârii Guvernului nr. 818/2025 privind modificarea Hotărârii Guvernului nr. 306/2025 de aprobare a Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029, acțiunea normativă nr.35 din Clusterul 1.
2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative
Populația de etnie romă continuă să reprezinte unul dintre grupurile cele mai vulnerabile din Republica Moldova. Deși datele Recensământului populației și locuințelor din anul 2024 indică 9,3 mii persoane care s-au declarat de etnie romă, mai multe studii și evaluări realizate de organizații internaționale și naționale relevă existența unui fenomen de subdeclarare a apartenenței etnice, ceea ce sugerează că dimensiunea reală a populației rome poate fi mai mare. Totodată, datele statistice relevă o structură demografică semnificativ mai tânără comparativ cu alte grupuri etnice, aproape jumătate dintre persoanele rome având vârsta sub 30 de ani. Această

caracteristică evidențiază atât vulnerabilități specifice, cât și un potențial important pentru dezvoltarea capitalului uman și consolidarea incluziunii sociale.

Evaluarea implementării Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022–2025 demonstrează că au fost înregistrate progrese în consolidarea cadrului instituțional, dezvoltarea rețelei de mediatori comunitari, creșterea participării copiilor romi în învățământul preșcolar și obligatoriu, extinderea activităților de informare privind sănătatea și ocuparea forței de muncă, precum și în promovarea culturii și identității rome. Totodată, au fost dezvoltate noi instrumente de sprijin, inclusiv programul de burse pentru elevii și studenții romi, pilotarea funcției de mediator educațional și instituirea Serviciului de strategie și programe pentru romi în cadrul Agenției Relații Interetnice. Cu toate acestea, analiza situației actuale relevă persistența unor probleme structurale care limitează exercitarea deplină a drepturilor și oportunităților de către persoanele de etnie romă. În domeniul educației, deși se constată o creștere a participării copiilor romi la învățământul preșcolar și gimnazial, continuă să se înregistreze niveluri ridicate ale abandonului școlar și o diminuare semnificativă a participării la învățământul liceal, profesional tehnic și superior. În domeniul ocupării forței de muncă, persoanele de etnie romă rămân suprareprezentate în rândul șomerilor înregistrați, confruntându-se cu niveluri reduse de calificare profesională, acces limitat la locuri de muncă stabile și persistența unor bariere sociale și discriminatorii. În domeniul sănătății, accesul la servicii medicale și la sistemul de asigurări obligatorii de asistență medicală continuă să fie afectat de bariere economice, informaționale și teritoriale, iar datele disponibile indică existența unor inegalități în utilizarea efectivă a serviciilor medicale și în acoperirea vaccinală a copiilor. În domeniul protecției sociale, deși accesul la prestații și servicii sociale s-a îmbunătățit, dezvoltarea serviciilor comunitare rămâne insuficientă, iar intervențiile sunt orientate preponderent spre acordarea de prestații compensatorii, fără a aborda suficient cauzele excluziunii sociale. Totodată, populația de etnie romă continuă să fie expusă stereotipurilor, prejudecăților și discriminării în diverse domenii ale vieții sociale. Datele disponibile și constatările instituțiilor competente indică existența unor bariere persistente în accesul la educație, ocupare, servicii publice și participare civică, în timp ce nivelul redus de raportare a cazurilor de discriminare sugerează existența unui grad insuficient de informare și încredere în mecanismele de protecție a drepturilor. De asemenea, evaluarea Programului 2022-2025 a evidențiat necesitatea consolidării guvernantei și a mecanismelor de coordonare interinstituțională. Capacitățile autorităților publice locale de a planifica și implementa măsuri dedicate incluziunii romilor rămân neuniforme, participarea comunităților rome la procesele decizionale este limitată, iar sistemele de colectare și analiză a datelor dezagregate continuă să fie insuficient dezvoltate pentru fundamentarea politicilor publice bazate pe dovezi.

Un rol important în facilitarea accesului populației rome la servicii publice îl au mediatorii comunitari. Experiența implementării Programului pentru anii 2022-2025 a demonstrat contribuția acestora la îmbunătățirea comunicării dintre comunitățile rome și autoritățile publice, la informarea beneficiarilor și la orientarea acestora către servicii. Totodată, evaluarea Programului a evidențiat necesitatea consolidării și extinderii rețelei de mediatori comunitari, inclusiv prin asigurarea sustenabilității funcției și dezvoltarea capacităților profesionale ale acestora.

Deși Programul pentru susținerea populației de etnie romă pentru anii 2022–2025 a contribuit la îmbunătățirea accesului la servicii și la consolidarea mecanismelor instituționale de incluziune, rezultatele obținute nu sunt suficiente pentru eliminarea decalajelor existente dintre populația romă și populația majoritară. Persistența vulnerabilităților sociale și economice, caracterul structural al fenomenelor de excluziune și necesitatea asigurării continuității măsurilor implementate justifică elaborarea unui nou document de politici publice pentru perioada 2027–2030.

Cadrul normativ național oferă premisele necesare pentru promovarea egalității și incluziunii populației de etnie romă, însă cu toate acestea, persistă lacune în ceea ce privește coordonarea intersectorială, monitorizarea rezultatelor, colectarea datelor relevante și integrarea sistematică a

dimensiunii incluziunii romilor în procesele de planificare și implementare a politicilor publice la nivel central și local. În acest context, aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2027–2030 este necesară pentru asigurarea continuității intervențiilor, consolidarea mecanismelor instituționale existente și implementarea unor măsuri integrate care să contribuie la reducerea decalajelor socioeconomice, combaterea discriminării și promovarea participării active a romilor la viața socială, economică și culturală a Republicii Moldova. Totodată, procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană impune consolidarea politicilor de promovare a egalității, incluziunii sociale și protecției drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale. În acest context, dezvoltarea și implementarea unor măsuri dedicate incluziunii populației rome reprezintă o componentă importantă a procesului de aliniere la standardele europene privind drepturile fundamentale.

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Proiectul Hotărârii Guvernului prevede aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2027–2030 și a Planului de acțiuni aferent.

Elementele inovatoare ale Programului constau în:

- consolidarea mecanismelor de coordonare și monitorizare bazate pe indicatori de rezultat și impact;
- creșterea accesului copiilor și tinerilor romi la educație de calitate și reducerea abandonului școlar;
- integrarea sistematică a perspectivei incluziunii romilor, inclusiv a femeilor rome în politicile sectoriale;
- sporirea gradului de ocupare și a oportunităților economice pentru femeile și bărbații romi;
- extinderea măsurilor orientate spre participarea activă a comunităților rome în procesele decizionale, inclusiv a femeilor rome și a tinerilor romi;
- promovarea identității, limbii și tradițiilor culturale ale romilor;
- dezvoltarea mecanismelor de colectare și analiză a datelor necesare elaborării politicilor bazate pe dovezi;
- alinierea intervențiilor la obiectivele Cadrului strategic al Uniunii Europene pentru egalitate, incluziune și participare a romilor 2020–2030.

Astfel, elementele noi ale Programului constau în abordarea integrată a incluziunii romilor, corelarea intervențiilor cu procesul de aderare la Uniunea Europeană, accentuarea participării comunităților rome la elaborarea și monitorizarea politicilor publice, precum și introducerea unor indicatori de rezultat și impact care permit monitorizarea progresului înregistrat.

3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare

În procesul elaborării Programului a fost analizată opțiunea menținerii intervențiilor existente fără aprobarea unui nou document de politici publice. Această opțiune nu a fost susținută deoarece ar conduce la lipsa unui cadru strategic de coordonare a intervențiilor destinate populației rome după expirarea Programului 2022–2025 și ar limita capacitatea autorităților publice de a implementa măsuri integrate și de a monitoriza rezultatele obținute.

4. Analiza impactului de reglementare

4.1. Impactul asupra sectorului public

Implementarea Programului va avea un impact pozitiv asupra capacității instituțiilor publice de a răspunde necesităților populației de etnie romă și de a promova incluziunea socială. Principalele efecte anticipate sunt:

- 1) Consolidarea capacităților instituționale ale autorităților administrației publice centrale și locale în elaborarea și implementarea politicilor de incluziune a romilor.

- 2) Îmbunătățirea coordonării intersectoriale între autoritățile din domeniile educației, sănătății, protecției sociale, ocupării forței de muncă, culturii și ordinii publice.
- 3) Dezvoltarea mecanismelor de participare și consultare a comunităților române în procesele decizionale.
- 4) Îmbunătățirea sistemului de colectare, analiză și utilizare a datelor pentru fundamentarea politicilor publice.
- 5) Creșterea eficienței utilizării resurselor publice prin implementarea unor intervenții coordonate și orientate spre rezultate.

4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative

Pentru realizarea obiectivelor stabilite în cadrul Programului național de susținere a populației de etnie romă pentru anii 2027-2030, sunt estimate costuri totale în valoare de aproximativ 78432,1 mii lei, eșalonate pe parcursul perioadei de implementare.

Finanțarea Programului se va realiza din următoarele surse:

- 1) Bugetul de stat – prin alocații anuale prevăzute în cadrul bugetar pe termen mediu și în bugetele autorităților publice implicate, în limita competențelor funcționale ale acestora, în mărime de aproximativ 53 713,5 mii lei;
- 2) Surse externe – inclusiv prin asistență tehnică și financiară oferită de partenerii de dezvoltare internaționali, proiecte de cooperare bilaterală și multilaterală, precum și prin instrumente de cooperare ale Uniunii Europene, în mărime de aproximativ 13 758,6 mii lei;
- 3) Costuri neacoperite – în mărime de aproximativ 10 960,0 mii lei, care urmează a fi examinate în procesul de elaborare a Cadrului bugetar pe termen mediu și/sau identificate prin mobilizarea surselor externe, parteneriatelor de asistență tehnică și financiară, precum și a altor surse permise de legislație.

Distribuirea estimativă a costurilor pe ani este următoarea: 15382,9 mii lei în anul 2027, 15219,3 mii lei în anul 2028, 24395,1 mii lei în anul 2029 și 23434,8 mii lei în anul 2030. Această eșalonare reflectă caracterul gradual al intervențiilor planificate, ținând cont de etapele de elaborare, pilotare, extindere și consolidare a măsurilor prevăzute în Program.

Estimarea costurilor s-a realizat în conformitate cu metodologia de elaborare a documentelor de politici publice, utilizând instrumentele standard de calcul bugetar prevăzute de cadrul normativ, fiind aplicată o abordare bazată pe următorii factori:

- necesitățile identificate în procesul de planificare a măsurilor de susținere a populației de etnie romă;
- experiența de implementare a politicilor și planurilor anterioare în domeniul incluziunii romilor;
- costurile de referință pentru activități de instruire, informare, consiliere, elaborare de materiale, servicii de suport, digitalizare, monitorizare și evaluare;
- necesarul de consolidare a capacităților instituționale ale autorităților publice centrale și locale implicate;
- specificul intervențiilor intersectoriale în domeniile educației, ocupării forței de muncă, sănătății, protecției sociale, locuirii, combaterii discriminării, culturii, tineretului, mass-mediei și relațiilor interetnice;
- proiecțiile de implementare etapizată a acțiunilor în perioada 2027–2030, în corelare cu obiectivele specifice și indicatorii asumați.

Implementarea Programului se va realiza preponderent prin programele și subprogramele bugetare aferente domeniilor de competență ale autorităților responsabile, inclusiv relații interetnice, educație, ocuparea forței de muncă, sănătate, protecție socială, locuire, egalitate de șanse, prevenirea discriminării, cultură, tineret, mass-media și alte domenii conexe.

Pentru acțiunile marcate cu valoarea „0,0” sau pentru care nu este indicat un necesar suplimentar de finanțare, implementarea se va realiza în limitele atribuțiilor funcționale ale autorităților responsabile, prin utilizarea resurselor administrative existente. Aceste acțiuni nu generează

cheltuieli suplimentare directe, însă presupun planificare instituțională, coordonare intersectorială, monitorizare și raportare. Per ansamblu, impactul financiar al Programului este fundamentat pe caracterul intersectorial al intervențiilor propuse, pe necesitatea consolidării mecanismelor instituționale de susținere a populației de etnie romă și pe complexitatea măsurilor planificate pentru perioada 2027–2030. Resursele financiare preconizate vor contribui la sporirea accesului populației de etnie romă la educație, servicii de sănătate, măsuri active de ocupare, servicii sociale, locuire, activități culturale și mecanisme de protecție împotriva discriminării. Totodată, acestea vor susține consolidarea capacităților autorităților publice și a mediatorilor comunitari, dezvoltarea unor instrumente de colectare și monitorizare a datelor, precum și promovarea participării populației române în procesele decizionale și în viața publică. Realizarea Programului național de susținere a populației de etnie romă pentru anii 2027–2030 se va efectua prin implementarea Planului de acțiuni, în limitele alocațiilor aprobate anual, cu posibilitatea atragerii de resurse externe și a mobilizării altor surse de finanțare permise de legislație. Costurile neacoperite urmează a fi examinate suplimentar în procesul de planificare bugetară anuală și în cadrul negocierilor cu partenerii de dezvoltare, în vederea identificării resurselor necesare pentru implementarea integrală a măsurilor prevăzute în Program.
4.3. Impactul asupra sectorului privat
Programul poate genera efecte pozitive indirecte asupra sectorului privat prin creșterea nivelului de ocupare a populației române, dezvoltarea competențelor profesionale și stimularea inițiativelor antreprenoriale în comunitățile române. De asemenea, măsurile de promovare a egalității de șanse și combaterii discriminării pot contribui la dezvoltarea unui mediu economic mai incluziv și competitiv.
4.4. Impactul social
Implementarea Programului va contribui la reducerea excluziunii sociale și a inegalităților care afectează populația de etnie romă, prin îmbunătățirea accesului la servicii și oportunități în domeniile educației, sănătății, ocupării forței de muncă și protecției sociale. Programul va favoriza participarea activă a romilor la viața comunitară și publică, va contribui la consolidarea coeziunii sociale și la reducerea fenomenelor de discriminare și marginalizare. Pe termen mediu și lung, implementarea Programului va contribui la creșterea nivelului de educație, ocupare și participare socială a populației de etnie romă, la reducerea riscului de sărăcie și excluziune socială, precum și la consolidarea coeziunii sociale și a încrederii dintre comunitățile române și instituțiile statului.
4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal
Implementarea Programului poate implica colectarea și prelucrarea unor date statistice și administrative necesare monitorizării indicatorilor stabiliți. Aceste activități vor fi realizate cu respectarea prevederilor Legii nr. 195/2024 privind protecția datelor cu caracter personal și a principiilor legalității, necesității, proporționalității și confidențialității.
4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen
Programul promovează principiile egalității de șanse și tratament între femei și bărbați și include măsuri specifice destinate reducerii vulnerabilităților cu care se confruntă femeile și fetele române. Intervențiile propuse urmăresc sporirea accesului acestora la educație, servicii de sănătate, oportunități economice și participare civică, contribuind la reducerea discriminării multiple și la consolidarea egalității de gen.
4.5. Impactul asupra mediului
Nu este aplicabil.
4.6. Alte impacturi și informații relevante
Nu este aplicabil.
5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE
5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională

Proiectul nu are ca obiect transpunerea directă a unui act juridic al Uniunii Europene.
5.2. Măsurile normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE
Programul contribuie la realizarea angajamentelor asumate de Republica Moldova în procesul de aderare la Uniunea Europeană și este aliniat obiectivelor Cadrului strategic al UE pentru egalitate, incluziune și participare a romilor 2020–2030.
6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ
În conformitate cu prevederile Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative și ale Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, anunțul privind inițierea procesului de elaborare a Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2027–2030 a fost publicat pe pagina web oficială a Ministerului Educației și Cercetării, precum și pe platforma guvernamentală particip.gov.md, pe următorul link: https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-de-initiere-a-procesului-de-elaborare-a-proiectului-programului-pentru-sustinerea-populatiei-d/15475 În scopul asigurării unui proces participativ și transparent de elaborare a proiectului Programului, au fost organizate consultări publice și ședințe de lucru cu reprezentanții instituțiilor publice și ai societății civile, după cum urmează: 19 mai 2026 – consultare publică a proiectului Programului cu reprezentanții organizațiilor societății civile; 25 mai 2026 – ședință de consultare cu membrii grupului de lucru interinstituțional responsabil de elaborarea Programului; 12 iunie 2026 – ședință de consultare cu membrii grupului de lucru interinstituțional responsabil de elaborarea Programului. Proiectul Programului urmează să fie transmis Cancelariei de Stat pentru avizare prealabilă, în conformitate cu prevederile Legii nr. 386/2020 privind planificarea strategică.
7. Concluziile expertizelor
Proiectul urmează a fi supus expertizelor prevăzute de legislație.
8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent
Proiectul asigură continuitatea politicilor publice în domeniu și nu necesită modificarea altor acte normative.
9. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ
Implementarea Programului va fi asigurată de autoritățile publice responsabile de realizarea acțiunilor prevăzute în Planul de acțiuni, în limita competențelor funcționale și a resurselor disponibile. Monitorizarea și evaluarea Programului vor fi realizate prin mecanismele instituționale existente, inclusiv prin intermediul Grupului de lucru interinstituțional privind coordonarea și monitorizarea implementării Programului și Grupului Operațional pentru Romi și al autorităților responsabile de raportarea indicatorilor de progres.

Ministru

Dan PERCIUN